

УДК 351.749.2

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/95-97

Юрій ОВЕРЧЕНКО

старший викладач кафедри
спеціальних дисциплін
факультету правоохоронної діяльності
Національної Академії Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького,
доктор філософії у галузі права

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ МОРСЬКОМУ ТЕРОРИЗМУ СИЛАМИ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В ЦАРИНІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Розглядаючи сучасний стан розвитку суспільних відносин в Україні, переважна більшість пересічних громадян інтуїтивно порівнює його із такими самими процесами, що відбуваються і за межами країни. Насамперед це зумовлено сучасними умовами, у яких розвивається українське суспільство, та прямою їх залежністю від чинників, які формують такі умови.

До чинників, які прямо впливають на розвиток сучасного українського суспільства, беззаперечно, слід відносити такі, як прагнення України увійти до складу Європейського Союзу та інтегруватись до Північноатлантичного військового блоку. Слід наголосити, що означений процес значно ускладнений на фоні збройної агресії російської федерації.

З іншого боку, агресія РФ знівелювала велику кількість перешкод, які стояли на інтеграційному шляху України, тим самим значно прискоривши трансформацію загальнодержавних інституцій відповідно до стандартів ЄС.

Не останнє місце у процесі інтеграції України до Європейської спільноти відіграє синхронізація вітчизняного правового поля із правовим полем ЄС. Отже, є цілком логічним, що вдосконалення нормативно-правової бази в Україні безпосередньо пов'язане із реформою системи правоохоронних органів. Таким чином, означене реформування повинно мати глобальний характер і охоплювати не тільки перерозподіл компетенції у сфері діяльності правоохоронних органів, а і створення надійної системи стримування і протидії їхній діяльності.

Досвід функціонування правоохоронних систем провідних країн світу, таких як США [2] та Велика Британія [5, с. 30, с. 45], вказує на те, що врівноважені між собою на рівні компетенції сфери відповідальності правоохоронних органів та спеціальних служб створюють надійні умови для недопущення можливого домінування однієї структури над рештою. Таким чином, майже нівелюються передумови до можливого зловживання з боку тієї чи іншої правоохоронної структури чи спеціальної служби. Цьому сприяє і чіткий розподіл сфер впливу та меж відповідальності, визначених законодавцем для тієї чи іншої правоохоронної структури. У свою чергу, це утворює достатньо ефективні спроможності у діяльності тих чи інших державних структур і правоохоронних органів за різними напрямками протидії тим чи іншим загрозам безпеки суспільства і держави. Чіткий розподіл повноважень у переважній більшості перекриває усі напрями можливої злочинної діяльності, тим самим покращується ефективність правоохоронних органів.

Розглядаючи сучасне антитерористичне законодавство України, доцільно вважати його достатнім та всебічним у питаннях забезпечення безпеки суспільства і держави від проявів терористичного характеру. Поряд із тим існують слабкі місця, яким законодавець приділив недостатньо уваги. Визначаючи суб'єктів боротьби з тероризмом, законодавець охопив усі життєво важливі напрями функціонування держави та діяльності суспільства [1]. Однак на рівні інших нормативно-правових актів, які деталізують компетенцію зазначених суб'єктів, існує деяка неузгодженість.

Законом України «Про боротьбу з тероризмом» для кожного суб'єкта боротьби із тероризмом визначено певні повноваження. Так, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону – Державна прикордонна служба України (далі – Держприконслужба) – та органи охорони державного кордону

здійснюють боротьбу з тероризмом шляхом запобігання, виявлення та припинення спроб перетинання терористами державного кордону України [1]. Отже, участь у протидії тероризму силами Держприкордонслужби зосереджена на державному кордоні України (далі – ДКУ) відповідно до покладених завдань із охорони ДКУ [4].

Зосереджуючи увагу на морській ділянці ДКУ, слід зазначити, що її охорону здійснюють сили Морської охорони Держприкордонслужби, які, окрім охорони ДКУ на морі [3], здійснюють охорону суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні (далі – В(М)ЕЗ). Водночас до компетенції Морської охорони (далі – МО) Держприкордонслужби віднесено виконання завдань щодо здійснення контрольних заходів у прилеглий зоні на морі [6] з метою недопущення порушень прикордонно-митного та санітарного законодавства України.

Отже, МО Держприкордонслужби за своїм призначенням здійснює контрольні заходи та функцію охорони ДКУ у всіх водних поясах, що прилягають до узбережжя України, до яких входять її В(М)ЕЗ, територіальне море і прилегла зона. Разом із тим протидія тероризму на морі силами МО Держприкордонслужби законодавцем зосереджена виключно у межах завдань, які стосуються перетину ДКУ, тим самим лишається поза увагою 12 морських миль територіального моря та 12 морських миль прилеглої зони. Водночас питання протидії морському тероризму у межах В(М)ЕЗ України і досі є доволі актуальним і відкритим до широкої дискусії та обговорення.

Звісно, законодавець визначив Службу безпеки України (далі – СБУ) як головний орган у загальнодержавній системі боротьби з тероризмом, визначивши Антитерористичний центр при СБУ головним координатором такої діяльності. Також розроблені заходи із протидії терористичним актам як окремим злочинам. Передбачено порядок розгортання і проведення антитерористичної операції, від тактичного до національного рівня. Разом із тим питання протидії саме морському тероризму як ймовірній загрози й досі лишається недостатньо опрацьованим на законодавчому рівні.

Зважаючи на наявні у Держприкордонслужби в цілому та у МО Держприкордонслужби зокрема сили, засоби і законодавче підґрунтя щодо боротьби з тероризмом на морі, цілком логічним було би розширити повноваження МО Держприкордонслужби, поклавши на неї завдання щодо протидії тероризму на морі у межах вод української юрисдикції.

1. Про боротьбу з тероризмом : Закон України 20 березня 2003 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>.

2. Мюджахіт Б. Формування публічної безпеки в США: теоретичні засади. *Аспекти публічного управління*. 2021. Т. 9. № 4. С. 36–42.

3. Про державний кордон України : Закон України від 04.11.1991. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 2. Ст. 5.

4. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 27. Ст. 208.

5. Матюхіна Н. П. Поліція Великобританії: сучасні тенденції розвитку та управління : монографія / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Консум, 2001. 131 с.

6. Про прилеглу зону України : Закон України від 06.12.2018. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 3. Ст. 20.